

Sprawozdanie z II Międzynarodowej Konferencji Nauki Poznawczej (The Second Biennial Conference on Cognitive Science), St. Petersburg (Rosja) 9–13 czerwca 2006 roku

MARIAN OLEJNIK

Instytut Psychologii
Uniwersytet Jagielloński
Kraków

Międzynarodowe Stowarzyszenie Badań Poznawczych z siedzibą w Rosji przy współudziale Rosyjskiej Akademii Nauk, Uniwersytetu w St. Petersburgu oraz Cognitive Science Society już po raz drugi zorganizowało w Rosji konferencję, która pozwoliła zaprezentować dorobek badawczy i teoretyczny reprezentantów różnych dyscyplin naukowych, połączonych zainteresowaniem umysłem i naturą poznania. W przeciwieństwie do pierwszej konferencji (Kazań nad Wołgą, 2004 rok), tegoroczna konferencja, która odbyła się w dniach 9–13 czerwca w St. Petersburgu, zgromadziła znacznie szersze oraz w pełni międzynarodowe grono badaczy reprezentujących *cognitive science*. Liczba prezentacji była rzeczywiście imponująca i z górą trzykrotnie przewyższała dorobek pierwszej konferencji.

Program tegorocznej konferencji obejmował 20 wykładów plenarnych, 175 referatów ujętych w 35 sesji, 165 plakatów zgrupowanych w 3 sesje, 2 tutoriale oraz 7 warsztatów tematycznych (z własnymi, odrębnymi sesjami plakatowymi), obejmujących z górą 100 wystąpień. Ujęcie tak ogromnej liczby prezentacji w spójne ramy tematyczne było sztuką nie lada i nie do końca się powiodło. Wyrazem tego był na przykład brak tematu konferencji, który określiłby zasadniczą perspektywę ujęcia prezentowanych w jej trakcie koncepcji teoretycznych i badań. Podjęta próba uporządkowania zgłoszonych referatów w ramach 35 sesji, tworzących 5 – w zamyśle – jednolitych

tematycznie „linii”, także nie była satysfakcjonująca. Podział ten miał w dużej mierze charakter umowny, bowiem – jak to żartobliwie przyznali sami organizatorzy – odnosił się jedynie do topografii wyspy Wasiliewskiego, na której usytuowany jest uniwersytet w St. Petersburgu (wyspę tę przecina 5 równoległych prospektów biegnących z południa na północ).

Zdaniem organizatorów program konferencji w dużej mierze odzwierciedla obecny etap rozwoju, w jakim znajduje się sama *cognitive science*, która przypomina wielowymiarowe puzzle. Jak się wydaje, znalazło to swój wyraz w rozpiętości tematycznej przedstawionych badań oraz pomysłów teoretycznych. Niewątpliwie największa ich część reprezentowała lingwistykę oraz psycholingwistykę. Przykładem tego rodzaju prezentacji było kilka wykładów plenarnych. W tej grupie znalazły się m.in. wykłady Dana I. Slobina, Michaela H. Longa, Leonarda Talmy, Erica Reulanda, RONALDA W. LANGACKERA. W swoim wykładzie pt. *The child learns to think for speaking: Puzzles of cross-linguistic diversity in form-meaning mappings*, Dan I. Slobin poddał analizie problem nabywania znaczeń i form językowych w różnych kontekstach kulturowych. Z kolei Michael H. Long przedstawił poznawcze mechanizmy leżące u podstaw nabywania drugiego języka (*SLA and cognitive science*). Leonard Talma (*Recombination in the evolution of language*) oraz Eric Reuland (*Evolution of language and forces behind it*) podjęli – każdy na swój

sposób – problem genezy języka w ujęciu filogenetycznym, przy czym ten pierwszy – analizując specyficzne, digitalne właściwości głosowo-słuchowego kanału komunikacji, ten drugi natomiast – próbując w nowy sposób odpowiedzieć na pytanie „Czy pojawienie się języka było nagłe czy stopniowe?”.

Z kolei R.W. Langacker zaprezentował rozważania charakterystyczne dla lingwistyki poznawczej, wyjaśniając naturę poznawczych zdolności człowieka w świetle danych lingwistycznych. W tej kategorii mieści się również tutorial Sidneya Lamba pt. *The anatomy of language*, w którym przedstawił on obecny stan wiedzy na temat neuroanatomicznych podstaw języka, uwzględniający dorobek badań neuropsychologicznych i neurofizjologicznych.

Tutorial S. Lamba równie dobrze mieści się w kolejnej istotnej grupie prezentacji odwołujących się do neuropsychologii i psychologii poznania. W wielu wykładach, referatach i prezentacjach plakatowych należących do tej grupy przedstawiano wyniki najnowszych badań z użyciem nowoczesnych i nieinwazyjnych metod pozwalających rejestrować aktywność funkcjonalną mózgu. Tego rodzaju metody (fMRI, MEG, DTI i inne) umożliwiają niezwykle precyzyjne lokalizowanie obszarów mózgu, które wykazują aktywność w sytuacji rozwiązywania problemów i zadań umysłowych. Tak na przykład w swoim wykładzie inauguracyjnym konferencję pt. *Magic of creativity and psychophysiology* Natalia Bechtereva zastanawiała się nad mózgowymi korelatami aktywności twórczej. Z kolei Ritta Hari poddała ocenie wartość nowych metod rejestrowania aktywności mózgu z punktu widzenia poznawczej neuronauki (*The role of human brain imaging in cognitive neuroscience*). W swoich wystąpieniach Bruno G. Bara (*Neuropragmatics: Behavioral and neuroimaging evidence for communicative intentions*), Kenneth Hugdahl (*Auditory laterality and speech reception*), Inger Moen (*Prosody and the brain*) oraz Giacomo Rizzolatti (*Mirror neuron system and its implications for cognitive functions*) przedstawili wyniki badań, w których stosowane metody obrazowania mózgowego pozwoliły określić, które struktury mózgu odpowiadają za przebieg

takich procesów i funkcji poznawczych, jak intencja komunikacyjna, percepcja mowy czy rozpoznawanie znaczenia rozmaitych wzorów prozodycznych.

W wielu prezentacjach przedstawiano problem umysłu i procesów poznawczych w ujęciu właściwym dla cybernetyki, sztucznej inteligencji oraz teorii systemów. Jeżeli chodzi o wykłady, to reprezentatywny dla tego nurtu był wykład Helge Ritter pt. *From elements to intelligent systems*, w którym przedstawiła ona wybrane problemy związane z modelowaniem inteligentnych systemów o wysokiej złożoności architektonicznej. Tę perspektywę reprezentowały również niektóre warsztaty, np. *Cognitive aspects of ontology design and development (code)*, *Concept, knowledge, reasoning, problem solving* czy *Segmentation of behavior*, jak również w pewnym stopniu tutorial L. Perlovskiego pt. *Integrating language and cognition: New results in computational intelligence*.

Na konferencji nie zabrakło oczywiście prezentacji odwołujących się do współczesnej psychologii poznawczej czy poznawczo-rozwojowej. Warto tu zwrócić przede wszystkim uwagę na wykład Fergusona I.M. Craika pt. *Similarities and differences between cognitive development and cognitive aging*, w którym autor przedstawił niezwykle interesujące eksperymenty – poddał analizie podobieństwa i różnice pomiędzy procesami rozwoju poznawczego i poznawczego starzenia się i doszedł do wniosku, że nie są one symetryczne, biorąc pod uwagę ich naturę oraz tempo i dynamikę zmian będących ich wyrazem. Doris Bishof-Koehler w swoim wykładzie pt. *Theory of mind and mental time travel: Specifically human abilities* również spojrzała na zdolności poznawcze człowieka w ujęciu rozwojowym. Jej zdaniem podstawą specyficznych dla gatunku ludzkiego zdolności poznawczych jest kształtująca się we wczesnej ontogenezie świadomość stanów psychicznych drugiej osoby oraz świadomość upływu czasu. Na wskroś psychologiczną perspektywę reprezentował również wykład W.P. Zinzenko na temat genezy aktu twórczego, w którym przedstawił on wkład psychologii poznawczej oraz psychologii działania w dziedzinie badań nad twórczością. Problematyce

twórczości poświęcony był również jeden z warsztatów zatytułowany *Creativity in the context of cognitive science*. Inny „psychologiczny” warsztat poświęcony był problematyce spostrzegania i pamięci (*Experimental research of perceptual and mnemonic acts*).

Z pozostałych obszarów tematycznych warto wspomnieć o bardzo interesującym wykładzie Raya Jackendoff’a, który odniósł się do kwestii natury umysłu w świecie kulturowo ukształtowanym, dostrzegając rozmaite implikacje tego problemu, wkraczające w obszar takich dyscyplin naukowych, jak antropologia, psychologia ewolucyjna, filozofia moralności czy religia. Wątek natury umysłu w odniesieniu do treści społecznie i kulturowo ukonstytuowanych pojawiał się również w wielu wystąpieniach indywidualnych, takich jak np. P. Bodora (*Development of emotional talk – a constructionist account*) czy T. Edera (*Challenging the poetics of mind: Some objections to „cognitive poetics” understanding of metaphor*).

W niektórych wystąpieniach zwracano ponadto uwagę na historyczne oraz filozoficzne aspekty *cognitive science*. Odniósł się do nich szczególnie wyrażnie Boris Velichovsky w swoim wykładzie – *Romantic science today: The legacy of naturephilosophie in cognitive research*, w którym zawarł interesującą tezę o szczególnym wpływie niemieckiej filozofii natury na intelektualną historię Rosji oraz wskazał na wiele interesujących przejawów dziedzictwa tej orientacji we współczesnej *cognitive science*. Analizie innych zagadnień z zakresu filozofii nauki i metodologii w odniesieniu do *cognitive science* były poświęcone także referaty, jak Y.I. Alexandrowa pt. *The alternative to Cartesian approach to learning and memory in cognitive science*, C.E.E. Mauro

pt. *Rationality in action – from philosophy to cognitive science* i wiele innych.

Niewątpliwie konferencja w St. Petersburgu była okazją do zaprezentowania dorobku wielu rosyjskich badaczy. Tym bardziej, że język rosyjskim był obok angielskiego drugim językiem konferencji. W zasadzie znakomita większość prezentacji plakatowych to były doniesienia rosyjskich badaczy przygotowane w przeważającej mierze w języku rosyjskim (jeśli chodzi o wykłady plenarne – dominowali badacze z zagranicy, a w przypadku sympozjów, tutoriali i warsztatów – proporcje były mniej więcej równe). Szkoda tylko, że sesje plakatowe wypełniły ostatnie dwa dni konferencji, a wszystkie (z wyjątkiem jednego) warsztaty tematyczne odbyły się w ostatnim dniu konferencji. Jak się wydaje, pozbawiło to możliwości zapoznania się z dorobkiem rosyjskich badaczy części gości z zagranicy. Mimo to tak duża liczba zgłoszeń z Rosji świadczy niewątpliwie o dużym zainteresowaniu *cognitive science* w tym kraju i niekwestionowanym, liczącym się w świecie dorobku teoretycznym i badawczym naukowców rosyjskich.

Zdając relację z konferencji w St. Petersburgu, nie można w żaden sposób pominąć specyficznej atmosfery tego zupełnie wyjątkowego miasta, które w przenośni i dosłownie było integralnym elementem konferencji. Organizatorzy, mając oczywiście na względzie sukces merytoryczny konferencji, w równej mierze zadbali o to, by zapewnić uczestnikom możliwość wykorzystania pobytu w tym mieście w celu poznania jego niewątpliwych uroków, oferując wiele wycieczek autobusowych i wodnych do miejsc znanych i mniej znanych,